

Aralık 2020

ŞİRKETLER TOPLULUĞUNDA HÂKİMİYETE DAYALI GENEL SORUMLULUK

(Liability Regime in Group of Companies)

(Bu makale 21 Aralık 2020 tarihinde Av. Dr. Umut Kolcuoğlu'nun Dünya Gazetesi'ndeki Hukuk Notları başlıklı köşesinde yayımlanmıştır.)

Önceki yazımızda şirketler topluluğunda tam hâkimiyet kavramını ele almış ve şirketlerin tam hâkimiyet halinde doğabilecek sorumluluklarını incelemiştik. Şirketler topluluğunda tam hâkimiyet bulunmasa, yani ana şirket yavru şirketin hem oy haklarının hem de paylarının tamamına sahip olmasa bile, genel olarak hâkimiyet tesis edilmesinden sorumluluk doğması olasıdır. Şirketler topluluğunda bağlı şirketlerin ve yöneticilerinin hâkim şirketin yönlendirme ve talimatlarına maruz kalması gündeme gelebilir. İşte bu yazımızda hâkimiyete dayalı genel sorumluluğun kapsamına ve sonuçlarına bakacağız.

Pek tabii, Türk Ticaret Kanunu şirketler üzerinde genel olarak hâkimiyet tesis edilmesini veya bu hâkimiyetin kullanılmasını yasaklamıyor. Kanun ile yasaklanan, söz konusu hâkimiyetin hukuka aykırı ve bağlı şirketi kayba uğratabilecek şekilde kötüye kullanılması. Bu tür kayıplar, bağlı şirketin hâkim şirketin yönlendirmesi ile bazı hukuki iş ve işlemler yaparak zarara uğramasıyla ortaya çıkıyor. Örneğin, hâkim şirketin, bağlı şirketi faaliyetlerini ve malvarlığını devretmeye; malvarlığını aynı veya kişisel nitelikte haklarla sınırlandırmaya; kefalet, garanti veya aval vermek gibi sorumluluklar yüklenmeye yöneltmesi sonucu ortaya çıkan zararlar bu kapsamda değerlendiriliyor.

Söz konusu yönlendirmelerin hukuka aykırı kabul edilmesinin tek istisnasını ise denkleştirme oluşturuyor. Hâkim şirketin, bağlı şirketin kaybını ilgili faaliyet yılı içerisinde fiilen denkleştirmesi veya kaybın nasıl ve ne zaman denkleştirileceğini belirterek yine en geç o faaliyet yılı sonuna kadar bağlı şirkete, denk değerde bir istem hakkı tanınması gerekiyor. İstem hakkının tanınması halinde, denkleştirme kaybın meydana geldiği faaliyet yılından sonraki bir tarihte de gerçekleştirilebiliyor. Bağlı şirkete tanınacak istem hakkının, denkleştirmeden beklenen faydayı sağlamayacak şekilde uzun bir süreye yayılmaması gerekiyor. Aksi takdirde, zayıf konumdaki bağlı şirket ve menfaat sahiplerinin haklarının gereği gibi korunamaması muhtemel.

Denkleştirme veya istem hakkının sağlanmadığı kayıplarda, bağlı şirketin her bir pay sahibi ve şirket alacaklıları hâkim şirketten ve hâkim şirketin kayba sebep olan yönetim kurulu üyelerinden, şirketin zararını tazmin etmelerini isteyebiliyor. Aksi görüşlerin varlığına rağmen, Yargıtay bir uyuşmazlıkta söz konusu tazminat davasının, tazminatın kayba uğrayan bağlı şirkete ödenmesine yönelik olması gerektiği sonucuna varmıştır. Uyuşmazlığın mahkeme önüne gelmesi ve bağlı şirketin pay sahipleri açısından hakkaniyete uygun düşmesi koşuluyla, hâkim, tazminat yerine davacı pay sahiplerinin paylarının hâkim şirket tarafından satın alınmasına veya duruma uygun düşen başka bir çözüme de karar verebiliyor.

KOLCUOĞLU DEMİRKAN KOÇAKLI

Sorumluluğu esasen hâkim şirket ve kayba sebebiyet veren yönetim kurulu üyelerine yükleyen Türk Ticaret Kanunu, bir yandan da ilgili kişiler için sorumluluktan kurtuluş mekanizması öngörüyor. Bu kapsamda, kayba sebebiyet veren işlemin, aynı veya benzer koşullar altında, şirket menfaatlerini dürüstlük kuralına uygun olarak gözeten ve tedbirli bir yöneticinin özeniyle hareket eden bağımsız bir şirketin yönetim kurulu üyeleri tarafından da yapılabileceğinin ispatı hâlinde, ilgili yöneticilerin sorumluluğu ortadan kalkıyor. Bir başka deyişle, objektif özen yükümlülüğüne uygun davranan şirket yöneticilerinin hukuki sorumluluğuna gidilemiyor. Sorumluluğun bertaraf edilmesine yönelik olarak, tazminat riskinden kaçınmak isteyen bağlı şirket yöneticileri de pay sahiplerine ve alacaklılara karşı doğabilecek sorumluluklarının tüm hukuki sonuçlarını bir sözleşme ile üstlenmesini hâkim şirketten isteyebiliyor.

Tam hâkimiyet bulunmadığı sürece bağlı şirketin yöneticilerinin hâkim şirketin yönlendirme ve talimatlarına prensip olarak uyma zorunluluğu bulunmuyor. Bu yönlendirme ve talimatlar açısından, bağlı şirket yöneticilerinin, donatıldığı haklar ve üstlendiği yükümlülükler çerçevesinde belirli bir takdir alanı mevcut. Örneğin, hâkim şirketin müdahalesinin topluluk politikaları doğrultusunda olmaması veya topluluk yararı yerine özel menfaatleri ilgilendirmesi halinde, bu yönlendirmelere temkinli yaklaşılması gerekiyor. Aksi takdirde, bağlı şirket yönetim kurulu üyelerinin de sorumluluğuna gidilmesi mümkün ve Yargıtay'ın bu yönde içtihatları mevcut.

Hâkimiyet gücü kullanılarak, bağlı şirkette alınması sağlanan yapısal nitelikteki önemli kararların açık bir haklı sebebinin bulunmaması da sorumluluk doğurabilir. Bu tür önemli kararlara birleşme, bölünme, fesih, menkul kıymet çıkarılması veya pay sahipleri aleyhine önemli esas sözleşme değişikliği örnek verilebilir. Bağlı şirketin organizasyonu ve malvarlığını önemli ölçüde etkileyen söz konusu müdahalelere karşı, ilgili genel kurul kararına ret oyu verip tutanağa geçiren veya ilgili yönetim kurulu kararına yazılı olarak itiraz eden pay sahipleri, hâkim şirketten zararlarının tazminini veya paylarının satın alınmasını talep edebiliyorlar.

Sonuç itibarıyla, şirketler topluluğunda hâkimiyete dayalı olarak bağlı şirketlere bir yönlendirmede bulunulmadan ve bu yönlendirmeye bağlı şirket tarafından uyulmadan önce, şirketler topluluğu prensiplerinin ve sorumluluk rejiminin dikkatle incelenmesi önem teşkil ediyor. Yöneticilerin sorumluluğuna ve bağlı şirketlerin kaybına dayalı risklerin en aza indirilebilmesi için, her somut olayın özelliklerinin özenle analiz edilmesi ve yönlendirmelerin açıklanan esaslar çerçevesinde değerlendirilmesi gerekiyor.

İLETİŞİM

Av. Dr. Umut Kolcuoğlu

ukolcuoglu@kolcuoglu.av.tr